

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0522U100105

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 14-11-2022

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тороп Крістіна Сергіївна

2. Torop Kristina Sergiyvna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор наук

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 13.00.03

Назва наукової спеціальності: Корекційна педагогіка

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 10-11-2022

Спеціальність за освітою: Дефектологія

Місце роботи здобувача: Комунальний заклад освіти «Спеціальна школа «ШАНС» Дніпропетровської обласної ради

Код за ЄДРПОУ: 20220229

Місцезнаходження: вул. Батумська, буд. 2а, м. Дніпро, Дніпровський р-н., Дніпропетровська обл., 49074, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 26.450.01

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560841

Місцезнаходження: вул. М.Берлинського, 9, м. Київ, 04060, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, буд. 9, м. Київ, 04060, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 14.29.21

Тема дисертації:

1. Теоретичні і методичні засади формування ключових компетентностей в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку
2. Theoretical and methodological principles of formation of key competencies in pupils with intellectual disabilities

Реферат:

1. Дисертаційне дослідження присвячено проблемі формування ключових компетентностей у школярів з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах компетентнісного підходу. Розглянуто концепції компетентнісного підходу, в підґрунтя яких покладено основні принципи психологопедагогічних концепцій розвиваючої та особистісно орієнтованої освіти. На основі теоретичних узагальнень зроблено висновок, що в умовах компетентнісного підходу зміст освіти не зводиться до знанневоорієнтованого компоненту, а передбачає набуття цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, вияв компетенцій. З'ясовано, що з позицій посилення практично орієнтованої освіти при реалізації компетентнісного підходу акцентується увага на знаннях, які набуваються у досвіді власної

діяльності, вміннях застосовувати ці знання у конкретних ситуаціях, адекватно оцінювати себе і світ тощо. Обґрунтування наукових джерел і освітніх нормативно-правових актів дало змогу виокремити сутність понять «компетентність» і «компетенція» та сформулювати власне бачення щодо змісту та інтерпретації цього поняття. На наше переконання, компетенція трактується як задана норма, а компетентність – як сформована якість, результат діяльності, надбання особи. Шляхом наукового аналізу проблеми та застосування методів теоретичного узагальнення, систематизації, моделювання визначено системоутворювальну роль компетентностей, яка вбачається у проектуванні, як результатів навчання, так і самого освітнього процесу та механізму управління ним, створенні інноваційних освітніх програм та визначенні організаційно-педагогічних умов навчання. Відзначено, що компетентнісний підхід безпосередньо пов'язаний з ідеєю цілеспрямованості освітнього процесу, при якому компетенції задають вищий, узагальнений рівень умінь і навичок учнів, а зміст освіти визначається як: знання, вміння, досвід творчої діяльності, досвід ціннісного ставлення. На основі методів теоретичного аналізу з'ясовано сутність поняття «ключова компетентність», яку інтерпретовано як спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає можливість їй ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності й належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів. У межах дослідження здійснено психологопедагогічну характеристику та комплексну оцінку ключових компетентностей учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, яка передбачала з'ясування особливостей та рівнів сформованості когнітивної, мотиваційної і соціальної компетентностей. На основі отриманих даних визначено типи компетентнісних характеристик учнів з порушеннями інтелектуального розвитку в навчанні: тип А – мають високий і достатній рівень когнітивної, мотиваційної і соціальної компетентностей; тип В – мають достатній і середній рівень розвитку когнітивної і соціальної компетентностей, середнім рівнем розвитку мотиваційної компетентності; тип С – учні, які мають елементарний рівень компетентнісних характеристик. У ході діагностики ключових компетентностей учнів з порушеннями інтелектуального розвитку були виявлені специфічні особливості мотиваційної, когнітивної та соціальної компетентностей, зокрема, дефіцит когнітивних та адаптивних навичок, недотримання суспільно прийнятних соціальних норм, обмежене спілкування тощо, що стало першопричиною створення концептуальної моделі системи формування ключових компетентностей. Ключові слова: спеціальна освіта, ключові компетентності, когнітивний розвиток, мотивація, соціалізація, порушення інтелектуального розвитку, STEMорієнтоване навчання.

2. The dissertation research is devoted to the problem of formation of key competencies in pupils with intellectual disabilities in the conditions of competence approach. It is theoretically substantiated that the competence approach is a conceptual guideline for the implementation of changes in the state educational system aimed at reorienting the learning process to develop the pupil's personality. Scientific researches of Ukrainian and foreign scientists on realization of the competence approach in educational practice are analyzed. The concepts of the competence approach are considered, which are based on the basic principles of psychological and pedagogical concepts of developmental and personality-oriented education. On the basis of methods of theoretical analysis, the essence of the concept of "key competence" is clarified, which is interpreted as a specially structured complex of characteristics (qualities) of a person, which allows him to effectively act in various spheres of life and belongs to the general industry content of educational standards. Given the definition of this phenomenon, we consider it most successful to consider the key competence of the pupil as a unity of three components: cognitive (the presence of a system of knowledge and skills, their understanding and application in different contexts)п motivational (integral characteristics of the individual's ability to know their own motivation and manage its development) and social (system of internal and external factors of conscious behavior in micro and macrosociety, which affects the ability and quality of social interaction). The organizational and pedagogical conditions and principles that are a structural part of the developed system of adaptation of the educational process of pupils with intellectual disabilities in terms of competence approach, which contains targeted, meaningful, technological and effective components. Key competencies in the system are considered as a holistic formation, which is a complex system property of the individual, which characterizes the ability to solve problems in all spheres of life, perform life and social roles based on lifecreating knowledge, skills and achievements. The determinants of the formation of

key competencies that have the potential to influence the effectiveness of actions or activities of the child: biological, innate properties of the organism; social factors (from the environment in which the child is, and to the active interaction of the child with this environment); learning, which is one of the important factors in the formation of key competencies, which forms the necessary knowledge, skills and abilities of a child for life in society, his motivational, cognitive, social competences; communication; environment, the ability to self-realization. These determinants become effective factors in the process of formation of key competencies and relevant personality traits (competence characteristics). A methodological complex was developed, based on theoretical and methodological provisions of domestic and foreign scientists on the specifics of the problem of forming key competencies in learning, taking into account age and potential development opportunities of primary school children and adolescents with intellectual disabilities. A program has been developed to form the key competencies of pupils with intellectual disabilities by introducing innovative teaching methods – STEM technologies that have allowed pupils to demonstrate the application of scientific and technical knowledge in real life. Key words: special education, key competencies, cognitive development, motivation, socialization, intellectual development disorders, STEM-oriented learning.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Прохоренко Леся Іванівна

2. Prokhorenko Lesia I.

Кваліфікація: д. психол. н., 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Прохоренко Леся Іванівна

2. Prohorenko Lesya Ivanivna

Кваліфікація: д. психол. н., 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Форостян Ольга Іванівна

2. Forostian Olha I

Кваліфікація: д. пед. н., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Татяничкова Ірина Володимирівна

2. Tatianchykova Iryna Volodymyrivna

Кваліфікація: д.пед.н., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Федоренко Світлана Володимирівна

2. Fedorenko Svitlana V.

Кваліфікація: д.пед.н., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові

Засенко В'ячеслав Васильович

голови ради

Власне Прізвище Ім'я По-батькові

Засенко В'ячеслав Васильович

головуючого на засіданні

Відповідальний за підготовку

облікових документів

Реєстратор

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Т.А.